

01 Executive Talk: Integrating patient safety into health science curricula

รศ. ดร. นพ.เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์
ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient safety) เป็นศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาในวงการแพทย์ เนื่องด้วยปัญหาที่พบจากเวชปฏิบัติที่แสดงให้เห็นว่ามีผู้ป่วยจำนวนมากเกิดภาวะแทรกซ้อน หรือเสียชีวิต จากความผิดพลาดของบุคลากรทางการแพทย์ ข้อมูลจากประเทศสหรัฐอเมริกาประมาณจำนวนผู้ป่วยที่ เสียชีวิตจากความผิดพลาดทางการแพทย์ไว้ที่ 44,000 – 98,000 คนต่อปี คิดเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ราว 17,000 ล้านดอลลาร์ต่อปี การศึกษา meta-analysis ในปี ค.ศ. 2019 รายงานอุบัติการณ์ของ อันตรายที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วย (patient harm) ร้อยละ 12 ของการรับบริการทางการแพทย์ โดยครึ่งหนึ่ง เป็นสิ่งที่ป้องกันได้ ปัญหาด้านความปลอดภัยของผู้ป่วยมีความรุนแรงมากในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำถึง ปานกลาง (Low-to-middle income countries) ซึ่งราว 1 ใน 4 ของผู้ป่วยนอนโรงพยาบาลจะได้รับ

อันตรายจากการรักษา และราว 1 ใน 24 คนจะเสียชีวิตจากการรักษา นำไปสู่การเสียชีวิตราว 2.6 ล้านรายต่อปี ปัญหาด้านความปลอดภัยของผู้ป่วยจะเห็นได้ชัดในสาขาวิชาที่มีการทำหัตถการ องค์การอนามัยโลกประมาณจำนวนผู้ป่วยที่มีภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัดราว 7 ล้านคนต่อปี นำไปสู่การเสียชีวิตอย่างน้อยปีละ 1 ล้านคน ด้วยขนาดของปัญหาที่ใหญ่ขนาดนี้ ทำให้แพทย์ และบุคลากรทางสาธารณสุขจำนวนมากให้ความสนใจที่จะป้องกันไม่ให้เกิดความสูญเสียดังกล่าว จึงทำให้เกิดการศึกษาวิจัยจำนวนมากที่นำไปสู่มาตรการต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มความปลอดภัยให้กับผู้ป่วยที่เข้ามาใช้บริการในโรงพยาบาล ทางองค์การอนามัยโลก (WHO: World Health Organization) ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมความปลอดภัยให้กับผู้ป่วย และมีการเผยแพร่ WHO Patient Safety Curriculum Guide อย่างกว้างขวางตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 ซึ่งให้คำแนะนำในการสอนนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพถึงแนวทางการใส่เนื้อหา patient safety เข้าไปในหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการกำหนดเนื้อหาหลักทั้งหมด 11 หัวข้อ ถึงแม้จะมีการสนับสนุนส่งเสริมในการสอนเรื่อง patient safety อย่างมาก แต่ก็ต้องยอมรับว่าในบริบทของประเทศไทย นักศึกษาแพทย์ยังไม่ได้เรียนรู้เรื่องนี้อย่างจริงจังมากนัก นักศึกษาจำนวนมากไม่น้อยใจจากหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตไปประกอบวิชาชีพเวชกรรมโดยยังไม่มี ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยให้ผู้ป่วยที่ตื่นัก มีการปฏิบัติหลายอย่างที่ผิดไปจากแนวทางมาตรฐานในการรักษาความปลอดภัยให้ผู้ป่วย นำไปสู่การเกิดความผิดพลาดทางการแพทย์ (medical error)

การนำเนื้อหาเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้ป่วยเข้าไปใส่ในหลักสูตรที่มีเนื้อหาแน่นมากอยู่แล้วจัดเป็นความท้าทายอย่างมาก ความยากลำบากในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับ patient safety เกิดจากหลายปัจจัย เช่น

- ความไม่คุ้นเคยกับเนื้อหาวิชาซึ่งอาจารย์จำนวนมากไม่เคยได้รับการฝึกอบรมอย่างเป็นกิจจะลักษณะ และขาดต้นแบบของเวชปฏิบัติที่ดีที่จะเป็นแบบอย่างในการนำหลักการ patient safety ไปใช้จริงในขณะทำงาน

- การต้องอาศัยความรู้ในสาขาวิชาที่ไม่เกี่ยวกับการแพทย์ (เช่น จิตวิทยา การทำงานเป็นทีม การคิดเชิงระบบ การจัดการกับความผิดพลาด)

- วัฒนธรรมองค์กรในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวนมากมุ่งเน้นไปที่ authority, perfectionism, excellence ซึ่งส่งผลให้ปัญหาเรื่องความผิดพลาด หรือ เหตุการณ์เกือบผิดพลาด (near-misses) มักไม่ได้รับการหยิบมาอภิปรายและทำเป็นบทเรียนของคนในองค์กรมากเท่าที่ควร

- การประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับ patient safety นั้นขึ้นกับบริบทในการทำงานอย่างมากและส่วนใหญ่เป็นการทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาซึ่งการสอนแบบ Interprofessional Education (IPE) น่าจะเป็นแนวทางการสอนที่เหมาะสมแต่ยากในการดำเนินการ

- การประเมินผลการเรียนรู้เกี่ยวกับ patient safety มักทำได้ยาก และธรรมเนียมประเพณีในการวัดผลในโรงเรียนมักเน้นที่การประเมินรายบุคคล ในขณะที่ปัญหาความผิดพลาดส่วนใหญ่ต้องอาศัยมาตรการที่ต้องร่วมมือกันเป็นทีม

ด้วยความท้าทายเหล่านี้ ทำให้อาจารย์แพทย์ และอาจารย์ในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพจำนวนมาก มีความลำบากใจในการจัดสอนเรื่อง patient safety ให้กับนักศึกษาพอสมควร วารสาร SHEE journal ในฉบับนี้ทางทีมงานจึงต้องการจะช่วยเหลือแนวทางที่จะทำให้อาจารย์แพทย์และอาจารย์โรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพอื่น ๆ สามารถดึงเอาเนื้อหา patient safety ทั้ง 11 หัวข้อ ไปสอดแทรกในหลักสูตร และจัดการสอนให้กับนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้เอง ทางทีมงานจึงเลือกจัดทำวารสารฉบับนี้ใน theme หัวข้อ Integrating patient safety into health science curricula โดยทีมงานได้รวบรวมบทความจากอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญและมีความสนใจในด้านนี้ประกอบกับมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม patient safety ให้กับอาจารย์ แพทย์ประจำบ้าน หรือนักศึกษาแพทย์ โดยมุ่งหวังว่าองค์ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้อาจารย์ทุกท่านตระหนักถึงความสำคัญและมีความมั่นใจในการสอนให้นักศึกษาทำการดูแลผู้ป่วยอย่างปลอดภัย ช่วยกันลดความเสี่ยง ลดอุบัติการณ์ของ medical errors โดยวารสารฉบับนี้เราเริ่มจากการปูความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ patient safety แล้วนำทุกท่านสู่แนวทางการสอนเรื่อง patient safety ตั้งแต่ต้นเหตุของอุบัติการณ์ความไม่ปลอดภัยต่อผู้ป่วยและแนวทางการสอนเพื่อลดอุบัติการณ์ดังกล่าว การใช้ TeamSTEPPS มาช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่สร้างความปลอดภัยให้ผู้ป่วย แนวทางการประเมิน patient safety นอกจากนี้ในคอลัมน์ Students' voice ก็มีการสัมภาษณ์นักศึกษาหลายท่านที่แสดงให้เห็นมุมมองของผู้เรียนต่อการเรียนการสอนเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วย สำหรับ

บทความ Educational movement ผมเองก็ได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาการสอนเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วยในบริบทโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพไทย และในคอลัมน์ SHEE sharing ของวารสารฉบับนี้ ทีมงานก็นำเสนอบทความเกี่ยวกับการใช้ simulation มาช่วยสอนเรื่องการจัดการกับความปลอดภัยของผู้ป่วย

นอกจากเนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับการนำเนื้อหา patient safety เข้าสู่หลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ทางทีมงานก็ยังนำเสนอเนื้อหาทางการศึกษาที่น่าสนใจในคอลัมน์ประจำของเราอีกหลายเรื่อง ได้แก่ SHEE research ในฉบับนี้นำเสนอเรื่อง หลักข้อแรกของ Belmont Report กับบริบทงานวิจัยทางการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในคอลัมน์ Click&Go with Technology ก็มีการนำเสนอเรื่อง encryption and password ในการจัดสอบในโรงเรียนแพทย์ และคอลัมน์ สืบสรรพ ศัพท์ ก็มีการนำเสนอคำศัพท์ทางการศึกษาที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับการสอนเรื่องความปลอดภัยของผู้ป่วยหลายคำเลยครับ

ทางทีมงานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาที่นำเสนอในวารสารฉบับนี้จะช่วยทำให้อาจารย์ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านตระหนักถึงความสำคัญในการสอน patient safety ในหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพ และสามารถนำเอาเทคนิคในการสอน และวัดผลการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างที่นำเสนอในวารสารนี้ไปปรับใช้ในการส่งเสริม patient safety ให้ผู้ป่วยที่พวกเราดูแลกันนะครับ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับบุคลากรทางการศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

รู้พื้นฐาน เข้าใจวิธีการ ประยุกต์ใช้งานจริง

7 - 8
กรกฎาคม
2568

ณ ห้องประชุมสิรินธร
อาคารเฉลิมพระเกียรติ ชั้น G
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
และรับชมการถ่ายทอดสดผ่าน SHEE Streaming
เวลา 09.00 - 16.00 น.

รายละเอียดเพิ่มเติม

► หัวข้อการอบรมที่น่าสนใจ เช่น

- การวิจัยเชิงคุณภาพควรเลือกใช้เมื่อใด
- หลักการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ
- การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเบื้องต้น
- วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

- วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ
- กลไกการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพให้น่าเชื่อถือ
- ประเด็นจริยธรรมการวิจัยในคนสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ
- ประเภทของจุดอ่อนตัวและตัวอย่างการใช้งาน

► อัตราค่าลงทะเบียน

เรียนในห้องประชุม

ล่วงหน้า

วันนี้ ถึง 23 มิ.ย. 68

2,500

บาท

ปกติ

24 - 30 มิ.ย. 68

3,000

บาท

เรียนผ่าน SHEE streaming

ล่วงหน้า

วันนี้ ถึง 23 มิ.ย. 68

1,800

บาท

ปกติ

24 - 30 มิ.ย. 68

2,200

บาท